

אין שום יאוש בעולם כלל! - - -

[ואליבא דאמת לאחר כל אריכות הדברים הנ"ל לא נגענו עדיין בקצה המולג בענין הסוד של השבירה והתיקון והרעיונות היוצאים מהם. כי הרי רח"ו זלה"ה כותב בעצמו (בהקדמת ספר שערי קדושה) כי ברזי עולם ותעלומות סתרים הוא מגלה טפח ומכסה אלפיים אמה. והגאון המקובל בעל "לשם שבו ואחלמה" חיבר ספר נפלא וענק בעומק ורוחב סוד זה, וכנהו בשם ספר "הדעה" ה'וא ד'רוש ע'ולם ה'תהו. וסוד זה פותר כל חידת הבריאה הנוראה והמופלאה הנעלמה מבינת ילוד אשה, בדומם צומח חי מדבר על כל פרטיהם ופרטי פרטיהם וכל מעבריהם השונים והמשונים התמוהים העוברים עליהם מגדול העצה ורב העלילה, אשר עשה עושה ויעשה לכל המעשים, ומה רב טובו אשר צפן ליראיו, ואשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'.

ומתוך צרה המציאם פדות ורוחה

מובא אצל פרעה, שכאשר אמרו לו איצטגנינו שעומד להוולד מושיען של ישראל - עמד וטבע את כל הבן הילוד. ומובא בפרקי דר"א (פרק מ"ח) שגזירת הטביעה נמשכה פ"ג שנה, והטביע אלפים ורבבות מבני ישראל, ובהגיע היום בו היה על פי דברי האיצטגנינות צריך להוולד המושיע - כתוב (שמות א' כ"ב): "ויצו פרעה לכל עמו", פירש רש"י שאף עליהם גזר, כי יום שנולד משה אמרו לו איצטגנינו היום נולד מושיען של ישראל ואין אנו יודעים אם ממצרים אם מישראל, ע"כ. ואז הוציא כרוז להטביע את הנולדים גם מבני אומתו, מחמת הספק שמא יהיה המושיע של ישראל דוקא מן הנכרים ולא מבני ישראל.

והנה ההשגחה העליונה הזמינה את משה רבינו דוקא בתוך ביתו של פרעה, כלומר המחפש הגדול ביותר של משה רבינו להרגו היה פרעה,

אשר למענו הרג אלפים ורכבות תינוקות, וגם מאחיו בני עמו, והקדוש ברוך הוא הסתיר את משה בתוך חיקו של פרעה ממש... כמובא (שמו"ר פ"א כ"ג ועוד) שבאותה שעה שבתיה בת פרעה מצאה את משה היתה מצורעת, וידוע שלמחלה זו אין רפואה ע"פ דרך הטבע, ותיכף שנמלה את משה נתרפאה מצרעתה (כמובא בפרקי דר"א פ' מ"ח), ופחד פרעה שאם יהרגוהו תשאר מצורעת אומללה לכל ימיה, וכמובן שכל אשר לו יתן המלך לרפואת והצלת בתו. ונטלו פרעה וגידל אותו בביתו... ובמקום שמשה יפחד מפרעה - פחד פרעה ממשה... והדברים מפליאים ומדהימים - שהקדוש ברוך הוא הסתירו בחיקו של רודפו ומבקש נפשו הגדול ביותר - - -

וזאת היא מדרכי ההשגחה העליונה, שלפעמים רואה האדם כי רבו רודפיו וצריו והוא כעומד לטבוע בתוך ים צרותיו, ואינו רואה שום צוהר ופתח לישועה - אבל אינו מעלה על דעתו שהקדוש ברוך הוא יכול לגלות לו הצלה וישועה גדולה דוקא מתוך צריו ורודפיו בגוף ונפש, וכפי שאנו מבקשים "ומתוך צרה המציאם פדות ורוחה"... - מתוך תוכיות פנימיות הצרה משם דייקא תגיע הישועה הגדולה. כי יש ענין לפני הבורא ית' שנתהפך הכל לטובה (כמובא מרבינו הק', ראה ליקוטי עצות התחזקות אות ל"ו) - - -

התחזקות והתעוררות

התחזקות והתעוררות הם בפשטן של דברים שני הפכים, כי ההתעוררות היא התובעת מהאדם חשבון על מעשיו, ומודיעה לו כי לא טובה היא הדרך שהוא הולך בה, ומיסרתו לשוב אל ה', ועל ידה מתעורר אכן האדם לעזוב את מעלליו הרעים ושב אל אלקיו. ולעומתה, מתפקידה של ההתחזקות לעודד את האדם ולחזקו כי עדיין לא אברה תקותו, והוא לא צריך להתייאש, וגם אם חטא ופשע לאלקיו, יכול לשוב

קסז לקט אמרים

ולתקרב אליו ית', כי הקב"ה חפץ בתשובתו, והרי הוא אוהבו כאהוב
איש את בנו יחידו.

ולכאורה הן שתי גישות שונות בחשבון האדם עם קונו, ואין בזה מה
שיש בזה.

התחזקות היא התעוררות גדולה...

אבל האמת אינה כן, אלא ההתחזקות היא היא ההתעוררות הגדולה
ביותר. ההתחזקות אינה הרגשה של "שישו בני מעי", ואינה מפיחה על
שכם עצמו, וכמי שמעורר עצמו לאמור כי המצב אינו כל כך רע, וכי
הולך הוא בדרך ישרה, עד שח"ו הוא יכול להמשיך בהנהגתו שעד
עכשיו, ואינה מוטלת עליו שום חובה לעזוב את דרכיו הרעים ולשפר
מעשיו, וכי טובה היא הדרך שהוא הולך בה.

לא ולא, חלילה מלומר כן, לא זו היא מובנה של ההתחזקות, אין
בהתחזקות שום סתירה להתעוררות, ובאמת כפי האמור ההתעוררות
הגדולה ביותר היא ההתחזקות, ואין בהתחזקות מן החיפוי על הרע
והקטנת חומרתו, אלא כל כולה באה כדי לחזק את כוחות הקדושה
הטמונים ונעלמים בכל איש מישראל ולגלותם, ולקרב את האדם
לאלקיו, ועל ידי כך להכניע את הרע ולמגררו כליל. ולא ח"ו להיפך
לומר שישו בני מעי, ולהמשיך לחיות כפי התגלות לבו ותאוותיו
הגשמיים.

ההתחזקות מגלה את פנימיות הטוב

כי בכל איש מישראל שהוא חלק אלוך ממעל יש בו רצונות טמונים
ושאיפות עמוקים להיות קרוב ודבוק לאביו שבשמים, השתוקקות
פנימית עמוקה לא להיות ח"ו מנותק מאביו שבשמים ולא להיות
כלה ונאבד ח"ו. ברם השאור שבעיסה, והם הנפילות הקשות ומצבי
היאוש המתנפלים עליו חרשים לבקרים מהיצר שבקרבו. והוא הוא
היצר שתחילה הסית אותו לעבור על רצון קונו ית', אשר לאחר מכן

מריע בכפליים, ומכנים אותו למצב של עצבון רוח, ומפילו לייאוש לגמרי בעטייה של העבירה שעבר, וזה מונעו ומרחיקו מקרבתי ית' בחשבו שאבדה תקותו ח"ו, וכי הוא רחוק מרחק רב מאד מהקדושה ולעולם לא יוכל להתקרב ולשוב אליו יתברך.

אבל כשהאדם שומע דבורי התחזקות, יהיה מי שיהיה, ויהיה באיזה מצב ירוד שהוא, ואפילו הרשעים הגדולים ביותר – אם ישמעו כי עדיין לא אבדה תוחלתם, וכי הקב"ה כביכול יושב ומצפה שיתעורר וישוב אליו – אזי מתעורר אצלם הטוב הטמון בפנימיותם, והרע נכנע ונעלם, ומכח זה היו רצים בהשתוקקות עצומה להשי"ת כמו הצדיקים הגדולים ביותר. והיינו שהיאוש הוא אשר מונע ומעכב מעצם המחשבה לעזוב את דרך הרע ולרוץ אליו יתברך.

כלומר שהדרך הראויה וההתעוררות הגדולה ביותר המנתקת את האדם מעברו הרע ומקרבתו להשי"ת – היא הדרך של התחזקות וגילוי הטוב הפנימי, שרק על ידה יתעורר האדם לשוב לקונו.

מעשה דרבי עקיבא

וכמו שמצינו אצל התנא האלקי רבי עקיבא. כפי שמוכא בכתבי האר"י הק', שעד ארבעים שנה היה טמון בו רע כזה אשר מנע ממנו מלהתקרב לאביו שבשמים, וגם עיכב בערו מלעסוק בתורה הק' (כמוכא מהאר"י זלה"ה). ומכח אותו רע לא העלה על מחשבתו כי הוא מסוגל אי פעם להיות "רבי עקיבא", הגם כי אותו כח נשגב של רבי עקיבא כבר היה טמון בתוך תוכו זה עידן ועדנים, אבל הרע שבקרבו הסתיר זאת במעטה עב של מחשבות של יאוש ועצבון, שלעולם לא יגיע למה שהוא יכול להגיע.

אולם כשהגיע לאותו אבן (כמוכא באדר"נ ו' ב') וראה שבכוון של טיפות מים לנקב סלע קשה מעבר אל עבר – הבין כי גם את היצר אשר בקרבו יוכל להכניע (וזה ע"פ המוכא דהיצר נקרא "אבן" – סוכה נ"ב ע"א) והיינו דעיקר כוחו של היצר להרחיק את האדם מבוראו הוא

כאמור בייאשו את האדם מלעזוב את דרכו הרע בטענה שלא יצליח בזה בשום פנים, ועל ידי שראה שגם אבן יכולה להנקב על ידי מים, החליט בדעתו לקבל עליו עול תורה המשולה למים, ועל ידי כך לרכך את כח היצר הקשה כאבן המפתו באופן חזק ביותר כי אבדה תקותו מעם ה'.

ובהתבוננות במעשה דרבי עקיבא רואים אנו אל נכוחה כי לא דיבורים קשים של התעוררות שינו את רבי עקיבא, אלא פשוט ענין של התחזקות כי עדיין לא אבדה תוחלתו, ועל ידי טיפין טיפין של אור התורה יאיר הטוב שבו, והרע יהיה נמוח כאותו אבן שנמוח על ידי המים.

והיינו שהתעוררות ודרישה עצמית לשוב אל קונו היו לו לרבי עקיבא הרבה מאד, כי כל הארבעים שנה בערה בקרבו אותה רוח מהרה ואותו חלק אלוק ממעל שבקרבו שתבע ממנו שיהיה רבי עקיבא, רק הרע מנע ממנו זאת, וההתעוררות לא גברה על אותו רע של ייאוש. רק ברגע ששמע והבין כי הוא יכול להיות רבי עקיבא, היינו בשעה שלמד התחזקות מאותה אבן – רק אז התגבר על הרע שבקרבו, עד שברבות הזמן התגלה כל הכח הקדושה הגדול והעצום ששכן בקרבו, והפך להיות רבי עקיבא, אותו רבי עקיבא שמשה רבינו אמר להקדוש ברוך הוא: יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי?!... (כדאיתא במנחות כ"ט ע"ב).

ביצד מגליץ את הטוב מן הרע המכסהו:

ודבר נפלא מצינו בחז"ל (ב"מ דף פ"ה) על רבינו הק' שהחזיר בתשובה את רבי יוסי בן ר"א [שהיה ירוד מאד, כנוכר שם כגמרא] אסמכיה ברבי [הסמיכו שיהיו קורין אותו רבי]. וכל זה היה כדי לחזקו ולאמצו שאמנם יתגדל כן באמת. ועיין בספר צדקת הצדיק (אות קי"ג) וז"ל: "ואז גם רבי שקרא לו אז לא לשוא היה, כי כשנתגלה [בגדולתו ובצדקתו] אז נראה שגם מתחילה היה כן אלא שהיה בהעלם [על ידי הרע

שהתגבר על הטוב] וזה ככל הדברים הנ"ל שכדי לגלות את הטוב המכוסה תחת הרע הוא על ידי התחזקות והתרוממות.

ועוד מעט ואין רשע

וזה מתאים לדברי רבינו (ליקו"מ רפ"ב) על הפסוק "ועוד מעט ואין רשע" – על ידי שדנים את האדם לכף זכות ורואים את מעט הטוב שיש בו ששם אינו רשע (אם שזה בהעלם ע"י הרע שהתגבר עליו) עי"ז יכולין להחזירו בתשובה [שיתעורר הטוב ויתחיל להאיר וידחה מעמו את הרע והחושך] ועי"ז "והתבוננת על מקומו ואיננו" – היינו שנתהפך לאיש אחר לגמרי, לטובה ולזכות.

אוצר החכמה

סיפור

1234567

ניצוץ אור שהפך ללהבה

וראיתי מעשה נורא (מועתק מפנקס ח"ק של עיירה אחת בפולין) מימי הרה"ק מאפטא זי"ע, וזה תוכן הסיפור: בעיר אחת הסמוכה לעיירתו של הצדיק מאפטא, דר צורר יהודים משומד, שעלה לגדולה ונעשה לשר משרי המלוכה. והיה מציר ומריע מאד ליהודי המקום ההוא. ומידי פעם כשהיו נפגשים שרי המלוכה עם המלך לדון עמו ולטכס עצות לטובת התושבים היה אותו צורר מופיע ומחפש כל הזדמנות להבאיש את ריחם של היהודים, אחיו לשעבר.

באחת מאותן אסיפות מלכותיות קם אחד מן השרים, אף הוא שונא ישראל מובהק, וסיפר לפני המלך כי בעיירתו יצאה אחת הערילות לשאוב מים, ולא שבה הביתה, ועקבותיה נעלמו. הימים ימי ערב חג הפסח, ועם ישראל מתכונן בדחילו ורחימו לקראת החג הקדוש בביעור החמץ באפיית המצות. ואחרי חקירות ודרישות – סיפר השר – "נתגלה" כי היהודים הם שאשמים בהעדרה של אותה נערה. כי הם שחטוה בכדי לערב את דמה במצות החג שלהם...

למשמע הדברים החמורים הללו הודעו כל הנוכחים, וחמתם נתלקחה בהם עד להשחית. וכבר מוכנת היתה הגזירה לחרוץ על ראשיהם של ישראל, ורק זקוקים היו לחתימת כל השרים. וכשהגיע תורו של אותו משומד לחתום – עברה עליו משום מה רוח טהרה, ובמקום להצטרף בהתלהבות לגזרי הגזירה נגד היהודים שנואי נפשו – קם והכריז קבל כל השרים, כי אף הוא היה יהודי, וכל האשמה הזו שקר היא ומגוחכת מיסודה, וכי אכילת דם בעם ישראל הוא אחד מהדברים המתועבים ביותר, וזאת ידוע לו בבירור, כי הוא נתגדל בין היהודים, ויודע היטב היטב את מנהגיהם.

הדברים הכנים שכנעו מיד את המלך והשרים באמתותם, בפרט שידעו נכוחה כי אותו משומד שונא מושבע לישראל הוא ואינו חשוד להמליץ טוב עליהם, והדברים מוכיחים מתוכם כי רק אמת הוא דובר. ואכן בזכותו ירדה הגזירה מעל הפרק כליל.

מיד לאחר אותה עובדא ניצת באותו משומד אש קודש, המצוה הזו של הצלת ישראל מכליון – הבעירה בו ניצוצות נעלמים, ולבו החל להשתוקק לחזור לעמו, ולהתקרב חזרה לה' ולתורתו, אבל מיד לאחר הרהור שני נראה לו הדבר כבלתי אפשרי – היות שלאחר השתמדותו עזב אשה ובנים כשרים שהיו לו, ונשא אשה נכרית ונולדו לו ממנה ילדים, וזה נראה לו כמעוות לא יוכל לתקון. המצב נראה אבוד בעיניו, אך בכל זאת החליט לנסוע לצדיק מאפטא להתייעץ עמו, אולי הוא יוכל לבוא לעזרתו למצוא לו איזה דרך שבכל זאת יוכל להתקרב לאלקיו, כי תבערת התשובה בערה בו לבלתי נשוא.

עוד באותו לילה הגיע המשומד בלב קרוע מחרטה לביתו של הרה"ק מאפטא. בראות הצדיק את פני המשומד הנודע צורר היהודים, נפל עליו פחד, מי יודע איזה צרה חדשה רוחש אותו צורר בלבו. הרה"ק מאפטא ניסה להתחמק ממנו, והתנצל לפניו כי הוא זקן וחלוש ואינו יכול לקבלו, בפרט בשעה מאוחרת זו של הלילה. אולם הלה לא זע ממקומו, והתחנן אליו שישמע רק לאמרי פיו. אולם בלב הרה"ק

מאפטא גמלה ההחלטה לא להכנס כלל בדין ודברים עם אותו צורר גחעב, וקרא לעברו בהחלטיות, שרק כשיצמח עשב על המקל העומד בסמוך, הוא ידבר עמו... אולם למרבית הפלא החל מיד אותו מקל לפרוח, ויצץ ציץ ויגמול עשב. ראה זאת הצדיק, והבין כי לא דבר ריק הוא, וכי דברים בגו. הוא קראו אליו את המשומד הביתה ונתן לו את רשות הדיבור. הלה החל מיד בלב קרוע ומורתח לספר לו את כל השתלשלות הענינים, וכי גמר בדעתו לשוב בתשובה שלימה ולעזוב את דרכו הרע, אך אינו יודע את הדרך כיצד לבצע זאת, בעיקר עקב היותו נשוי לאשה ערלית ולו כמה בנים ממנה.

הרב מאפטא קיבל על עצמו לעסוק בתיקונו של אותו משומד. ומיד שלח לרב העיר הסמוכה שם דר המשומד, בבקשה להודיע לו על כל שינוי שיחול בתקופה הקרובה בבית המשומד, ונתן בידו דרך תשובה ותיקונים שונים שיתחיל להתנהג בהם מיד. והנה לא עברו אלא שבועיים ימים, ואותו רב שלח להודיע לרב מאפטא, כי ביתו של המשומד עלה באש, ונשרפו האשה עם ילדיה, ולא נותר מהם זכר. מיד הודיע הרב מאפטא לאותו משומד לשעבר כי תשובתו נתקבלה, ומעתה יכול הוא לשוב לביתו, לאשתו וילדיו הכשרים, והפך לבעל תשובה גמור.

כלומר, שגם אצל אותו משומד הגם שהרבה לחטוא ולהרשיע, ונפשו פגומה ומלוכלכת היחה עד למאד, עם כל זאת נשארה נקודת יהדותו טמונה עמוק עמוק בתוכה בכל זהרה, וכוחה של אותה מצוה עוררה בו את הנקודה שלא חלה עליה שבירה, כפי שנתכאר בארוכה לעיל במאמר "אין יאוש בעולם כלל" עיי"ש, ונזכר כי אמנם קשור הוא לה' ותורתו, עד ששב בתשובה שלימה כיאות. והמצוה הזו שקיימה במסירת נפש נגד המלך והשרים שונאי ישראל – היא היא שנתנה בו כח לעוד מסירת נפש, לעזוב לגמרי את דרכו הרעה ולשוב לאלקיו ולעמו (כי אמנם הגם ששקוע היה היכן שהיה שקוע במדורי הקליפות אבל עדיין לא הוכהה כמלא נימה עצם יהדותו וחובותיו לאלקיו, וכמו

שאומרים בשם הגר"א שגם משומד השקוע בחטאים איומים, יתן בסופו של דבר דין וחשבון על שלא קיים תקנת חז"ל של "עירוב תבשילין". ועיין לעיל שהבאנו זאת בשם הרמב"ם באגרותיו, וז"ל: "ותרע שצריך האדם לידע עיקר מעיקרי הדת, והוא, שירבעם בן נבט והדומים לו נפרעים מהם על עשיית העגלים ועל ביטול עירוב תבשילין והדומה לו וכו' עיי"ש והובא לעיל בארוכה במאמר "העבר אין".

ריח בגדיו - "בוגדיו"...

מוכא במדרש (בראשית ס"ה) על הפסוק וירח את ריח "בגדיו", (שדורשים אותו "ריח בוגדיו", כמו שפירש רש"י שם במדרש. כלומר שגם לאלו שהם ח"ו בבחינת בוגדים, גם להם נשאר ריח טוב עדיין שעל ידי כך בכוחם לחזור למוטב בכל התוקף והעוז, וכדלהלן. והוא ממאמרו של ר' זירא [סנהדרין ל"ז] "אל תיקרי "בגדיו" אלא "בוגדיו") "כגון יוסף משיתא (שהיה רשע עוכר ישראל ולבסוף קידש שמו של הקב"ה) בשעה שבקשו שונאים להכנס להר הבית, אמרו: יכנס מהם ובהם (שאחד מרשעי ישראל יכנס בראשונה ויפשוט יד בכלי בית המקדש, ואמרו לאותו יוסף משיתא שיכנס, ומה שהוא מוציא יהא שלו) נכנס והוציא מנורה של זהב (ורצה לקחת אותה לעצמו כמו שהבטיחו לו הרשעים) אמרו לו: אין דרכו של הדיוט להשתמש בזו, ולא הניחו אותה ברשותו, אלא שייכנס בשנית, ואז מה שיקח יהיה בשבילו. ולא רצה ליכנס יותר. אמר ר' פנחס: הבטיחו לו שיקבל מכם של כל העיר לשלוש שנים, אעפ"כ לא רצה. אמר: לא דיי שהכעסתי לאלקי פעם אחת אלא שאבעיסנו פעם שניה?! ולא רצה לקיים דרישתם. מה עשו? נתנו אותו על דף עבה שמגררין בו נסרי העץ והיו מנסרים בו, והיה מצווח ואומר: וויי אוי אוי שהכעסתי לבוראי!! (ע"כ דברי המדרש והמפרשים שם).

ובכן, מה רב כוחה ותוקפה של אותה נקודה פנימית של כל יהודי באשר הוא שם. כי גם רשע עריץ כמו יוסף משיתא שמחמת רשעותו

ראו בו הרשעים את "הראוי" עבורם להכנס עבורם לתוך בית המקדש ולהוציא את המנורה הטהורה ולחללנה, ובתחילה אמנם נשמע להם. אולם תוך כדי כך נתעוררה בו נקודתו הטהורה, ושוב לא הסכים להם, וגם כשנסרו את עצמותיו וסבל יסורים מרים וקשים למעלה מגדר אנוש לא נתרצה להם, אלא אדרבה הוא שב בתשובה שלימה על חטאיו עד שזעק בכוחותיו האחרונים: אוי לי וויי לי שהכעסתי את בוראי! שנתעוררה בו נקודת נשמתו הטהורה, ועליו נאמר "וירח את ריח בגדיו" את ריח "בוגדיו" - עד כמה נפלא ונעים הוא אותו ריח -

אתחיל 1234567

אוצר החכמה

סיפור

על קידוש שמו יתברך

שמעתי מפי אדם מהימן (הר"ר עזריאל פטרסון ז"ל - יהודי ישיש מליטא ששמע את הסיפור מפי החפץ חיים זיע"א בעצמו) שסיפר בהתרגשות עצומה, שבאחת העיירות גזרו גזירת שמד על כל יהודי העיירה, והכריחו אותם לתלות "שתי וערב" על דלתי ביתם, ולא, אחת דתם למות. והיה שם יהודי חילוני פורק עול, רוקח במקצועו, שלא ראו בו מעולם שום שמץ של יהדות. ודוקא אז בשעת הגזירה נתעוררה בו נקודתו היהודית, והחליט לא לתלות צלם על דלת ביתו. ושפחתו הנכרית שידעה את העונש שיקבל אדונה בעבור זה הפצירה בו שיקיים את צו המלכות למען לא ימיתוהו, אך הוא לא נענה לה, גם כשהציעה שהוא לא יעשה כלום אלא היא בעצמה תעשה זאת למענו, כדי שישאר בחיים - לא אבה, והכריז שהוא מוכן למות ולא לעבוד עבודה זרה... ואכן הוא נתפס, והוציאוהו להריגה, וקידש השם ברכים... ואז נתגלה לעין כל גודל ערכה של נשמה יהודית גם אם היתה טמונה בעמקי הקליפות.